

PRAKTIJKINFORMATIE

Dr. Evelien Delbeke

Gastprofessor UAntwerpen - Advocaat

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

- Geen algemeen en absoluut verbod van reclame toegelaten
- Online communicatie (bv. website)
  - Vorm en de nadere invulling kunnen – desgevallend strikt – worden afgebakend, om te waarborgen dat geen afbreuk wordt gedaan aan het vertrouwen van de patiënt.
- Andere vormen van reclame
  - Beperkingen moeten geschikt zijn om de volksgezondheid en de waardigheid van het zorgberoep te beschermen en mogen niet verder gaan dan nodig om dat doel te bereiken.

Vandaag: 'overgangsregeling'

Artikel 64 wet 30/10/2018 houdende diverse bepalingen inzake gezondheid

De beroepsbeoefenaar bedoeld in de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015 en de beoefenaar van een niet-conventionele praktijk bedoeld in de wet van 29 april 1999 betreffende de niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde, de artsenijsbereidkunde, de kinesithérapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen, **mag zijn praktijkvoering aan het publiek enkel kenbaar maken onder volgende voorwaarden:**

1° de praktijkinformatie moet waarheidsgetrouw, objectief, relevant en verifieerbaar zijn en ze moet wetenschappelijk onderbouwd zijn;

2° de praktijkinformatie mag niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen noch mag ze de ronseling van patiënten tot doel hebben.

De praktijkinformatie vermeldt de bijzondere beroepstitel(s) waarover de gezondheidszorgbeoefenaar beschikt. Deze bepaling sluit niet uit dat de gezondheidszorgbeoefenaar ook kan informeren over bepaalde opleidingen waarvoor geen bijzondere beroepstitel bestaat.

Van toepassing sinds 28 november 2018 (tot 1 juli 2021)

Meerdere kritieken

- Reikwijdte van de bepaling
  - Cf. vernietigingsberoepen van art. 64 bij het Grondwettelijk Hof ('verbod van commerciële communicatie en klantenwerving voor producten die niet tot het monopolie van de apotheker behoren')
- Sanctie?
- (cf. ook kritieken Kwaliteitswet)

Vanaf 1 juli 2021: Kwaliteitswet

Toepassingsgebied art. 31 Kwaliteitswet

- Gezondheidszorgbeoefenaars:
  - ✓ Zorgverleners uit WUG
    - Artsen, tandartsen, apothekers, vroedvrouwen, hulpverlener-ambulancier, kinesist, klinisch psycholoog/orthopedagoog, paramedici (logopedist, ergotherapeut, audioloog, prothesist, ...)
  - ✓ Beoefenaars van niet-conventionele praktijken
    - Homeopaat, acupuncturist, osteopaat, chiropractor
- In het kader van verstrekken van gezondheidszorg
  - “Diensten verstrekt met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen of om de patiënt bij het sterven te begeleiden”.*

Artikel 31 Kwaliteitswet

§ 1. De gezondheidszorgbeoefenaar mag praktijkinformatie aan het publiek kenbaar maken.

Voor de toepassing van dit artikel wordt **onder praktijkinformatie verstaan** iedere vorm van mededeling die rechtstreeks en specifiek, ongeacht de daartoe aangewende plaats, drager of aangewende technieken, tot doel heeft een gezondheidszorgbeoefenaar te laten kennen of informatie te verstrekken over de aard van zijn beroepspraktijk.

§ 2. De gezondheidszorgbeoefenaar mag praktijkinformatie enkel aan het publiek kenbaar maken mits de hierna volgende **voorwaarden** worden nageleefd:

1° de praktijkinformatie moet waarheidsgetrouw, objectief, relevant en verifieerbaar zijn en ze moet wetenschappelijk onderbouwd zijn;

2° de praktijkinformatie mag niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen noch mag ze de ronseling van patiënten tot doel hebben.

De praktijkinformatie vermeldt de bijzondere beroepstitel(s) waarover de gezondheidszorgbeoefenaar beschikt. Deze bepaling sluit niet uit dat de gezondheidszorgbeoefenaar ook kan informeren over bepaalde opleidingen waarvoor geen bijzondere beroepstitel bestaat.

In voege vanaf 1 juli 2021

Sanctie bij overtreding?

- Sancties Kwaliteitswet
  - ✓ Eerste overtreding: opleggen verbeterplan
  - ✓ Bij herhaling: intrekken of schorsen visum
- Inbreuk WER
  - ✓ Handhaving en procedures voorzien in WER (waarschuwing, strafrechtelijke sancties, stakingsvordering, ...)
- Evt. tuchtsanctie (artsen, apothekers)
- Evt. aansprakelijkheidsprocedure (in geval van schade)

STELLING

Artikel 31 Kwaliteitswet (en art. 64 Wet 30/10/2018) is in strijd met:

- **Richtlijn 2000/31/EG inzake elektronische handel**
- **Artikel 56 VWEU (vrijheid van dienstverrichting)**

1. Praktijkinformatie versus reclame

Art. 31, §1 Kwaliteitswet

*“De gezondheidszorg-
beoefenaar mag praktijk-
informatie aan het publiek
kenbaar maken”*

Kritiek

- Terminologie?
- *A contrario-redenering* (dus reclame mag niet)?

1. Praktijkinformatie versus reclame

Art. 31, §1 Kwaliteitswet

Kritiek

“[...] iedere vorm van mededeling die rechtstreeks en specifiek, ongeacht de daartoe aangewende plaats, drager of aangewende technieken, tot doel heeft een gezondheidszorgbeoefenaar te laten kennen of informatie te verstrekken over de aard van zijn beroepspraktijk”.

1. Praktijkinformatie versus reclame

Enkele definities van reclame

- Van Dale: “het geheel van middelen die worden ingezet om de verkoop te bevorderen, aanhangers te werven”
- Art. 1.8, 13° WER (voor boek VI): “iedere mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten te bevorderen, ongeacht de plaats of de aangewende communicatiemiddelen”
- Code van medische deontologie: ‘elke vorm van communicatie door een arts of een derde ten behoeve van de arts, met als doel het promoten van zijn diensten of het opwaarderen van zijn imago, buiten een campagne voor het bevorderen van de volksgezondheid’

1. Praktijkinformatie versus reclame

Enkele definities van reclame

- Art. I.18, 6° WER (boek XII): “elke vorm van communicatie bestemd voor het direct of indirect promoten van de goederen, diensten of het imago van een onderneming, organisatie of persoon die een commerciële, industriële of ambachtelijke activiteit of een gereguleerd beroep uitoefent.
Voor de toepassing van Boek XII vormt het volgende op zich geen reclame :
  - a) informatie die rechtstreeks toegang geeft tot de activiteit van een onderneming, organisatie of persoon, in het bijzonder een domeinnaam of een elektronisch postadres;
  - b) mededelingen die onafhankelijk en in het bijzonder zonder financiële tegenprestatie zijn samengesteld;”

1. Praktijkinformatie versus reclame

Art. 31, §1 Kwaliteitswet

Kritiek

“[...] iedere vorm van mededeling die rechtstreeks en specifiek, ongeacht de daartoe aangewende plaats, drager of aangewende technieken, tot doel heeft een gezondheidszorgbeoefenaar te laten kennen of informatie te verstrekken over de aard van zijn beroepspraktijk”.

- Niet onrechtstreeks?
- ‘te laten kennen’ of ‘informatie te verstrekken over de aard van de beroepspraktijk’
versus
‘promoten van diensten, ‘bevorderen van diensten’

Art. 31

Het Hof van Justitie van de Europese Unie stelt in zijn arrest van 4 mei 2017 betreffende de zaak “Vanderborght” (C-339/15) dat de richtlijn 2000/31/EG inzake elektronische handel en de vrijheid van dienstverrichting (artikel 56 VWEU) zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling, die op algemene en absolute wijze reclame verbiedt. Een beperking van de vrijheid van dienstverrichting kan gerechtvaardigd zijn door dwingende eisen van algemeen belang namelijk bescherming van de gezondheid en de waardigheid van het beroep (in casu van tandarts). Een algemeen en absoluut verbod van alle reclame gaat volgens het Hof echter verder dan wat noodzakelijk is om de nagestreefde doelstellingen te verwezenlijken. Die doelstellingen zouden kunnen worden bereikt door middel van minder beperkende maatregelen die – in voorkomend geval strikt – afbakenen welke vormen van communicatie tandartsen op welke wijze mogen gebruiken.

Zich aansluitend bij dit arrest worden in deze afdeling de voorwaarden bepaald waaronder de gezondheidszorgbeoefenaar informatie omtrent zijn praktijk aan het publiek bekend mag maken.

Art. 31

La Cour de Justice de l’Union européenne déclare, dans son arrêt du 4 mai 2017 relatif à l’affaire “Vanderborght” (C-339/15) que la directive relative au commerce électronique et à la libre prestation de services (article 56 TFUE) est en opposition à une réglementation légale nationale qui interdit la publicité de manière générale et absolue. Une limitation de libre prestation de services peut se justifier par des raisons impératives d’intérêt général, à savoir la protection de la santé et de la dignité de la profession (en l’occurrence de dentiste). Selon la Cour, une interdiction générale et absolue de toute publicité ne va toutefois pas plus loin que ce qui est nécessaire pour atteindre les objectifs poursuivis. Ces objectifs pourraient être atteints au moyen de mesures moins restrictives qui -le cas strictement échéant – délimiteraient quelles formes de communication les dentistes peuvent utiliser et de quelle manière.

Dans le prolongement de cet arrêt, cette section définit les conditions générales auxquelles le professionnel des soins de santé est autorisé à communiquer au public des informations sur sa pratique.

Bij het verspreiden van praktijkinformatie moeten wel volgende voorwaarden worden nageleefd:

1° de praktijkinformatie moet waarheidsgetrouw, objectief, relevant en verifieerbaar zijn. Dit houdt bijvoorbeeld ook in dat de informatie niet mag misleiden en daardoor het gedrag van een potentiële patiënt beïnvloedt of hem schade toebrengt of kan toebrengen.

De informatie moet bovendien wetenschappelijk onderbouwd zijn;

2° de informatie mag niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen noch mag ze de ronseling van patiënten tot doel hebben. Reclame maken is met andere woorden verboden.

De praktijkinformatie moet bovendien de bijzondere beroepstitel(s) waarover de gezondheidszorgbeoefenaar beschikt vermelden. Op basis van deze informatie kan er een inschatting worden gemaakt van de bekwaamheid/bevoegdheid van de gezondheidszorgbeoefenaar voor de activiteiten waarover hij informeert (vb. een bijzondere beroepstitel in de verpleegkunde correspondeert niet met het uitvoeren van liposucties). Deze bepaling sluit niet uit dat de gezondheidszorgbeoefenaar ook informeert over bepaalde opleidingen waarvoor geen bijzondere beroepstitel bestaat.

Lors de la diffusion d'information professionnelle, les conditions suivantes doivent toutefois être respectées:

1° l'information professionnelle doit être conforme à la réalité, objective, pertinente et vérifiable. Ceci implique par exemple que l'information ne peut pas être trompeuse ni influencer ainsi le comportement d'un patient potentiel ou lui porter préjudice ou être susceptible de lui porter préjudice.

L'information doit en outre être scientifiquement fondée;

2° l'information ne peut pas inciter à des examens ou traitements superflus ni avoir pour but de rechercher des patients. En d'autres termes, il est interdit de faire de la publicité.

L'information professionnelle doit en outre mentionner le(s) titre(s) professionnel(s) dont dispose le professionnel des soins de santé. Cette information permet d'obtenir une estimation de la qualification/compétence du professionnel des soins de santé pour les activités faisant l'objet de l'information (par exemple, un titre professionnel particulier en soins infirmiers ne correspond pas à la réalisation de liposuccions). Cette disposition n'exclut pas que le professionnel des soins de santé communique des informations sur des formations complémentaires pour lesquelles il n'existe aucun

1. Praktijkinformatie versus reclame

Besluit: verkeerd uitgangspunt

- Thans:
  - ✓ Reclame is verboden
  - ✓ Enkel praktijkinformatie is toegelaten
  - ✓ En enkel onder specifieke voorwaarden
- Zou moeten zijn:
  - ✓ Reclame is toegelaten
  - ✓ Maar enkel onder deze (desgevallend strikte) voorwaarden

2. Geen ronseling van patiënten tot doel

- Wat wordt bedoeld met ronselen van patiënten?
  - ✓ Ofwel puur werven van cliënteel
    - De essentie van reclame
  - ✓ Ofwel werven met “listige” streken (cf. Van Dale)
    - Reeds geregeld via ‘Verboden praktijken’ in boek VI WER
  - ✓ Ofwel *afwerven* van cliënteel
    - Brussel 31 oktober 2016 (thuisverpleging)

Het afwerven van cliënteel van een concurrent is op zich niet ongeoorloofd en vloeit voort uit de vrijheid van handel en nijverheid en van concurrentie. Deze praktijk kan een onrechtmatig karakter krijgen omwille van het doel dat zij beoogt, zijnde de desorganisatie en/of destabilisatie van de andere, en/of omwille van de bijzondere omstandigheden waarin zij plaatsvindt, zoals het creëren van verwarring, het misleiden door foute informatie, het in een slecht daglicht plaatsen, ...

Hoofdstuk 8 voert een regeling in voor het verspreiden van praktijkinformatie door gezondheidszorgbeoefenaars. Deze nieuwe regeling dringt zich op door de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn arrest van 4 mei 2017 in de zaak “Vanderborgh” en de daaropvolgende ingebrekestelling van België door de Europese Commissie. Wat tandartsen betreft legt de wet van 15 april 1958 betreffende de publiciteit inzake tandverzorging een totaalverbod op inzake het maken van reclame. Deze wet werd in strijd geacht met de Europese wetgeving door het Hof van Justitie. Er is geopteerd om een generieke wetgeving, van toepassing op alle gezondheidszorgberoepen op te stellen, en niet enkel de wet van 15 april 1958 aan te passen. De ontworpen bepalingen voorzien in de mogelijkheid

Le chapitre 8 instaure des règles relatives à la diffusion d’informations au sujet de la pratique pour les professionnels des soins de santé. Ces nouvelles règles sont dictées par la décision rendue par la Cour de justice de l’Union européenne dans son arrêt du 4 mai 2017 concernant l’affaire “Vanderborgh” et la mise en demeure de la Belgique par la Commission européenne qui a suivi. En ce qui concerne les dentistes, la loi du 15 avril 1958 relative à la publicité en matière de soins dentaires, interdit de manière générale et absolue toute publicité. Cette loi a été jugée contraire à la législation européenne par la Cour de justice. Il a été décidé d’opter pour une législation générique applicable à tous les professionnels des soins de santé, plutôt que de se contenter d’adapter la loi du 15 avril 1958. Les

Parl. St. Kamer bij wetsontwerp diverse bepalingen gezondheid

om objectieve praktijkinformatie ter beschikking te stellen van het brede publiek. Klantenjagerij is echter niet toegelaten.

dispositions en projet prévoient la possibilité de mettre des informations objectives au sujet de la pratique à la disposition du grand public. La “chasse aux clients” n’est cependant pas autorisée.

2. Geen ronseling van patiënten tot doel

- Besluit
  - Thans:
    - Enkel *informatie* zonder enig ‘patiënteelwervend’ / ‘klantenjagend’ doel is toegelaten
    - Voorwaarde ‘geen ronseling tot doel’ komt neer op een algemeen en absoluut reclameverbod
  - Zou moeten zijn:
    - Reclame (en dus wervend) is toegelaten
    - Maar enkel onder deze (desgevallend strikte) voorwaarden

Beslissing Belgische Mededingingsautoriteit (okt. '19)

- Schikking met de Orde van Apothekers voor een bedrag van 225.000 euro wegens inbreuk op art. IV.1 WER (restrictieve mededingingspraktijken) en art. 101 VWEU voor:
  - het voorzien in het verbod op verscheidene reclamepraktijken voor parafarmaceutische producten,
  - en het handhaven en implementeren van bepalingen van de Deontologische code die leiden tot het verbod van de belangrijkste online publiciteitsmechanismen voor parafarmaceutische producten

Beslissing Belgische Mededingingsautoriteit (okt. '19)

- Voorwaarden schikking:
  - Uiterlijk eind 2019 een **herziene deontologische code** aan te nemen met ingang van 1/1/2020 met principiële goedkeuring van publiciteit en commerciële praktijken, zoals het zoeken naar patiënten, inclusief goedkeuring gebruik sociale media en betalende referentiëring, zowel voor persoonlijke reclame van de apotheker als voor parafarmaceutische producten;
  - Uiterlijk eind 2019 een **becommentarieerde code** aannemen over publiciteit en commerciële praktijken;
  - Regelmatig **herzien** van de becommentarieerde code in het licht van de besluitvormingspraktijk van de disciplinaire organen en minstens om de vijf jaar evalueren.

Vernietigingsberoep bij GwH

- Beroep tot vernietiging van art. 31 Kwaliteitswet
- Ingediend 14/11/'19
- Door bvba Newpharma en individuele apotheek
- 'gevolgen voor elektronische handel en voor online-reclame bedoeld om de activiteit van een gereguleerd beroep te promoten'

Yet to come?

Een principiële toelating met doelmatige en noodzakelijke beperkingen

- Achterliggende overwegingen van eventuele beperkingen
  - Bescherming van de (volks)gezondheid
    - ✓ Niet-adequate of onnodige zorg (WER, GvU-wet, Wet Patiëntenrechten)
    - ✓ Misleiding van (zwakkere) patiënt (WER, Wet Patiëntenrechten)
  - Waardigheid van het beroep van de zorgverlener
    - ✓ Imago van het beroep kan worden beschadigd (WER + evt. beperkingen vergelijkende reclame)
    - ✓ De relatie tussen zorgverlener-patiënt wijzigt (WER, Wet Patiëntenrechten)
  - Bescherming van ons gezondheidszorgstelsel (art. 73 GvU-wet: verbod van overconsumptie)

Een principiële toelating met doelmatige en noodzakelijke beperkingen

- Een concrete toetsing is noodzakelijk
  - Cass. 7 juni 2018 (*Google Adwords*)

*“De appelrechters die hun beslissing gronden op de bescherming van materiële belangen van de beroepsgenoten en op algemene opvattingen omtrent de economische organisatie van de artsennijberekunde, **beperken de mededinging zonder in concreto te motiveren waarom** de eiseres het algemeen belang inzake de volksgezondheid, de bescherming van de gezondheid van de patiënten en de behandeling en de genezing van de zieken in het gedrang brengt, de kwaliteit van de zorgverstrekking in gevaar brengt, tot overconsumptie aanzet of de essentiële regels van het beroep schaadt, de uitoefening van de Artsennijberekunde een overdreven handelskarakter geeft of de vrije keuze van de patiënt belemmert”*
  - In hoeverre is er effectief een causale link tussen reclame en aantasting van die waarden?

Besluit

Evaluatie

- Positief: álle zorgverleners
- *De facto* een algemeen en absoluut reclameverbod
- Gemiste kansen:
  - ✓ Betere oefening ‘noodzaak en geschikt zijn van beperkingen’
    - Geen verbod op ‘ronseling’
    - Andere regelgeving vangt reeds zeer veel op (WER, GVU-wet, Wet Patiëntenrechten, Deontologie)
    - Verbod van vergelijkende reclame?
    - Aandacht voor zorgverlening buiten GVU-wet
  - ✓ *Verplichte* vermelding van aantal zaken (opleiding, specialisatie, ...)

Dr. Evelien Delbeke
Gastprofessor UAntwerpen – Advocaat
evelien.delbeke@uantwerpen.be

